

FIIA 9/2013

COMMENT

Marikki Stocchetti
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

YK:n suunnitelma uudeksi kehitysagendaksi > toiveajattelua vai todellista muutosvoimaa?

YK vastaa globaaliin köyhyys- ja ympäristökriisiin mullistavalla ehdotuksella, joka keskittyy perinteisen avunantaja-vastaanottaja -mallin sijaan politiikan johdonmukaisuuteen. Lisäksi se perää hallituksia ja yksityistä sektoria toimimaan globaalin muutoksen puolesta. Vahva poliittinen sitoumus kuitenkin puuttuu.

YK:n yleiskokouksen on määrä päättää syyskuussa 2015 uudesta kansainvälisestä kehitysagendasta (2015–2030), kun vuosituhattavoitteen umpeutuvat. Yli 50 kehitys-asiantuntijaa eri YK-järjestöistä ja muista kansainvälisistä organisaatioista on raportoinut vuosituhattavoitteen opetuksista ja ehdottanut uutta suunnitelmaa tulevaisuuden kehitystavoitteiden laatimiseksi. Asiantuntijoiden ehdotus, nimeltään Realizing the Future We Want for All, toimii nyt pohjana maailmanlaajuisille konsultaatioille.

Kaksi toisiinsa liittyvää haastetta kuitenkin hankaloittavat YK-johtoista työtä merkittävästi. Ensimmäinen niistä on kansainvälisen kehitysagendan laajuus ja edessä olevan työn määrä. Useat vuosituhattavoitteet ovat edelleen saavuttamatta, ja tavoitteissa huomiotta jääneet teemat kilpailevat huomiosta ja resursseista. Huomiotta jääneitä teemoja ovat esimerkiksi työllisyys ja toimeentulo, rauha ja turvallisuus sekä ihmisoikeudet ja ympäristökysymykset.

Toinen ongelmista on lähes yhtä iso kuin tehtäväksi lankeavan työn määrä. Se on poliittisten johtajien lähes halvaannuttava passiivisuus ja kiinnostuksen puute.

Tähän ongelmien suohon YK:n toimintaryhmä aikoo nyt astua.

Toimintaryhmän suunnitelman ytimessä on ajatus siitä, että kehityksen mahdollistamiseksi vastuuta on jaettava eri maiden ja toimijoiden kesken. Tässä ajattelutavassa siirrytään pois pessimistisestä keskittymisestä kehitysmaiden ongelmiin, kohti mallia, jossa kehittyneillä mailla ja yksityisillä toimijoilla on paljon aiempaa tärkeämpi asema.

Jotta kehitystä voitaisiin mahdollistaa, toimintaryhmä pohjaa ehdotuksensa kolmeen perusarvoon, jotka kaikkien sidosryhmien on määrä jakaa. Ne ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo ja kestävyys. Itse vuoden 2015 jälkeiselle ajalle suunniteltu kehitysagenda koostuu neljästä ulottuvuudesta: laaja-alaisesta yhteiskunnallisesta kehityksestä, taloudellisesta kehityksestä, ympäristön kestävästä sekä rauhasta ja turvallisuudesta. Jokaista ulottuvuutta täydennetään konkreettisilla päämäärillä, välitavoitteilla, mittareilla ja toimeenpanovälineillä, kunhan mutkikas konsultointiprosessi on ensin saatu hoidetuksi.

YK-tiimin ehdotuksen urauurtavin tekijä on kuitenkin ajatus kehityksen ”mahdollistajista”, jotka vaikuttavat kaikkien neljän kehitysulottuvuuden taustalla. ”Mahdollistajat” voidaan ymmärtää edellytyksiksi sille, että mikään tulevaisuuden kehitystavoite voi

toteutua. Niiden on tarkoitus saada poliittiset päättäjät ja yksityisen sektorin toimijat toimimaan entistä johdonmukaisemmin.

Esimerkiksi laaja-alaiseen taloudelliseen kehitykseen liittyvät tavoitteet ovat riippuvaisia reiluista ja vakaista globaaleista kauppa- ja talousjärjestelmistä sekä edullisesta pääsystä teknologiaan ja tietoon. Ympäristön kestävyys koskevien tavoitteiden kohtalo riippuu siitä, kuinka käytämme luonnonvarojamme. Rauha ja turvallisuus puolestaan riippuvat hyvän hallinnon ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumisesta sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisesta.

Lisäksi kehityksen neljä ulottuvuutta liittyvät toisiinsa: niin epäonnistumiset kuin onnistumisetkin yksittäisillä ulottuvuuksilla vaikuttavat toinen toisiinsa. Myös kansallinen ja kansainvälinen taso kietoutuvat tiiviisti yhteen.

YK:n suunnitelma laajentaa tavanomaista kehitysnäkökulmaa selvästi yli perinteisen avunantaja-vastaanottaja-suhteen ja kehitysyhteistyön. Lisäksi se nostaa esiin nykyisen kansainvälisen kehitysagendan sisäisiä heikkouksia ja puuttuu siihen, että köyhyyden ja epätasa-arvoisuuden taustalla olevia perimmäisiä syitä ja politiikan epäjohdonmukaisuuksia ei ole

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

onnistuttu ratkaisemaan. Siten toimintaryhmä on herättänyt uudeleen henkiin keskustelun globaalista kehityskumppanuudesta. Se on kirjattu vuosituhattavoitteeseen, jonka mukaan kehittyneiden maiden tulee tukea köyhiä maita tehokkaamman avun lisäksi entistä paremmilla kaupan säännöillä ja pääsyllä sekä teknologiaan että tietoon. Tavoite on jäänyt lähes toteutumatta.

YK:n suunnitelman ensisijainen vahvuus on, että se yhdistää kehittyviä maita koskevat vuosituhattavoitteet laajempaan ajatukseen kestävästä kehityksestä. Ajaessaan globaalin muutoksen agenda YK:n toimintaryhmä osoittaa samalla, että vuosituhattavoitteilla on voimaa herättää kansainvälistä huomiota ja ohjata köyhimmille maille niiden kipeästi kaipaamaa kehitysapua. Vuosituhattavoitteet ovat onnistuneet vähentämään absoluuttista köyhyyttä sekä parantamaan puhtaan veden saatavuutta ja pääsyä koulutukseen. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan kuitenkin lisätoimia. Esimerkiksi ravintoa ja lapsi- sekä äitiyskuolleisuutta koskevia tavoitteita ei voida saavuttaa vain kehitysavulla.

Laajan kestävä kehityksen näkökulman ilmeinen ongelma on, että kehityksen ”mahdollistavista tekijöistä” juuri mikään ei toistai-

seksi toteudu. Enemminkin moni niistä on nykyisellään kehityksen este. Esimerkiksi tapamme kuluttaa luonnonvaroja on kaukana kestävästä. Vielä ei myöskään ole olemassa reilua globaalia kauppajärjestelmää, puhumattakaan talousjärjestelmästä. Oikeusvaltioperiaate ja ihmisoikeudet eivät toteudu kaikkialla, ja sama pätee moniin muihin mahdollistaviin tekijöihin.

YK:n toimintaryhmä myöntää, että uusi lähestymistapa vaatii uudenlaista ajattelua ja halua paikata epäjohtonmukaista toimintaa. Nykyisessä tilanteessa on todellinen riski, että tämä seikka jää huomiotta ja holistinen lähestymistapa jää siksi puolitiehen. Silti avain todelliseen globaaliin muutokseen on mahdollistavissa tekijöissä. Nyt pallo on YK:n jäsenmailla, korkean tason elimillä, yksityisellä sektorilla ja kansalaisyhteiskunnan toimijoilla. Nähtäväksi jää, onnistuvatko ne lyömään uuden lähestymistavan läpi.